

CZU: 343.13

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2021.1\(56\).02](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2021.1(56).02)

DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIILE AGENTULUI SUB ACOPERIRE ÎN CADRUL INVESTIGAȚIEI SUB ACOPERIRE

Artiom ENI,

avocat, lect. univ., doctorand USM
<https://orcid.org/0000-0003-1775-5074>

SUMAR

Statutul subiectului procesului penal presupune existența unor drepturi și obligații în baza cărora acest subiect exercită o funcție procesuală și participă la rapoartele juridice procesual-penale. Volumul drepturilor și obligațiilor trebuie să fie reglementat expres prin lege pentru a stabili limitele atribuțiilor funcționale ale subiectului procesual și pentru a preveni abuzurile titularilor acestor drepturi și obligațiile procesuale. Prin urmare, ne-am propus identificarea drepturilor și obligațiilor care le dobândește agentul sub acoperire, odată cu dispunerea, organizarea și efectuarea propriu-zisă a măsurii speciale de investigație sub formă de investigație sub acoperire.

Cuvinte-cheie: subiect al procesului penal, statut procesual, funcție procesuală, atribuții funcționale, investigația sub acoperire, agent sub acoperire, identitatea agentului sub acoperire, protecția agentului sub acoperire.

Categoria de subiecți ai procesului penal este diferită de cea pe care o cunoaște dreptul penal [5, p. 75].

În accepțiunea dreptului penal, art. 21 din Codul penal al Republicii Moldova atribuie calitatea de subiect persoanelor fizice și juridice pasibile de răspundere penală pentru săvârșirea infracțiunii. În dreptul procesual penal în noțiunea de subiecți intră organele și persoanele care își desfășoară activitatea împreună în vederea realizării procesului penal, finalitatea căruia constituie rezolvarea conflictului născut din săvârșirea infracțiunii.

În conformitate cu prevederile art. 1 alin. (1) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122 din 14.03.2003 (în continuare - CPP), procesul penal reprezintă activitatea organelor de

THE RIGHTS AND THE OBLIGATIONS OF THE UNDERCOVERING AGENT IN THE UNDERCOVER INVESTIGATION

SUMMARY

The status of the subject of the criminal process supposes the existence of certain rights and obligations, based on which this subject exercises a procedural function and participates in criminal procedural legal reports. The volume of rights and obligations must be expressly regulated by law in order to establish the limits of the functional attributions of the procedural subject and to prevent the abuses of the holders of these procedural rights and obligations. Therefore, we aimed to identify the rights and obligations that are acquired by the undercover agent within the disposal, organization and execution of the special investigative measure, taking the form of an undercover investigation.

Key-words: subject of criminal proceedings, procedural status, procedural function, functional attributions, undercover investigation, undercover agent, the identity of the undercover agent, protection of undercover agent.

urmărire penală și a instanțelor judecătorești cu participarea părților în proces și a altor persoane, desfășurată în conformitate cu prevederile respectivului cod [2, art. 1].

Astfel, din cuprinsul normei citate, fiind coroborată cu prevederile care reglementează statutul procesual al participanților la proces, rezultă că subiecții procesului penal sunt organele care acționează din numele statului și persoanele ca titulari de drepturi și obligații, cu interese și atribuții diferite, stabilite de CPP.

În literatura de specialitate se menționează că, pentru a deține calitatea de subiect al procesului penal, se cer a fi întrunite cumulativ următoarele condiții:

- 1) exercitarea funcției procesuale;
- 2) prezența statutului procesual-penal, adică totalitatea de drepturi și obligații;
- 3) participarea la raporturile juridice procesual-penale [2, p. 103].

În lumina acestor condiții, putem defini noțiunea de subiect al procesului penal ca fiind organe-

le și persoanele care exercită o funcție procesuală, sunt titulari de drepturi și obligații suficiente pentru realizarea interesului procesual și apar în raporturile de drept procesual-penal în condițiile prevăzute de CPP.

Prin prisma criteriilor evaluate *supra*, urmează a fi analizat statutul agentului sub acoperire în sistemul subiecților procesului penal, anume locul pe care îl ocupă în acest sistem, drepturile și obligațiile care îi sunt opozabile și limitele exercitării atribuțiilor sale funcționale.

Așadar, agentul sub acoperire, ca subiect procesual, contribuie la administrarea probelor în cadrul urmăririi penale, prin acumularea datelor și informațiilor pentru descoperirea faptului existenței infracțiunii, deci exercită o funcție procesuală, unele din atribuțiile acestuia fiind stabilite de prevederile art. 136-138 din CPP și art. 30 din Legea nr. 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații (în continuare Legea nr.59/2012). Totodată, acesta participă la raporturile juridice procesual-penale, anume este subiectul nemijlocit care efectuează măsură specială de investigație sub formă de investigație sub acoperire, fiind în raport de subordonare cu procurorul care a autorizat-o, punând la dispoziția acestuia, în totalitate, datele și informațiile obținute, având un interes procesual comun, ceea ce ne permite a conchide că agentul sub acoperire se atribuie la grupul procesual al acuzării, contribuind la realizarea funcției de acuzare în procesul penal.

Potrivit art. 6 pct. 20 din CPP, *investigator sub acoperire* este persoană oficială care exercită confidențial activitate specială de investigații, precum și altă persoană care colaborează confidențial cu organele de urmărire penală.

Alte prevederi normative cu caracter procesual-penal nu definesc termenul de investigator sub acoperire, însă atât art. 136 alin. (4) din CPP cât și art. 30 alin. (4) din Legea nr.59/2012 stabilesc cercul de persoane care pot fi desemnate în calitate de investigator sub acoperire. Astfel, investigatorii sub acoperire sunt angajați, special desemnați în acest scop, din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului de Informații și Securitate, Centrului Național Anticorupție, Departamentului instituțiilor penitenciare al Ministerului Justiției ori sunt persoane antrenate pentru efectuarea unei măsuri speciale de investigații concrete.

În contextul prevederilor prenotate, rezultă că investigator sub acoperire în cadrul procesului penal poate fi un ofițer de investigații, special desemnat în acest scop, din cadrul instituțiilor enumerate *supra* sau poate fi o altă persoană, antrenată pentru efectuarea investigației sub acoperire.

Pornind de la premisa că în calitate de agent sub acoperire poate fi desemnat un ofițer de investigații, considerăm că agentului sub acoperire îi sunt opozabile, mai întâi de toate, drepturile și obligații-

le prevăzute în art. 11-12 din Legea nr.59/2012, care poartă un caracter general.

Astfel, potrivit art. 12 alin. (1) din Legea indicată, ofițerul de investigații are următoarele drepturi:

- a) să efectueze măsurile speciale de investigații potrivit competenței și în limitele legii;
- b) să stabilească relații cu persoanele care și-au dat consimțământul de a colabora, în mod confidențial, cu subdiviziunile specializate;
- c) să utilizeze sistemele informaționale ce asigură realizarea sarcinilor activității speciale de investigații;
- d) să folosească, pe parcursul efectuării măsurilor speciale de investigații, în bază de contract sau prin acord scris, încăperile de serviciu, locuințele, mijloacele de transport, bunurile întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor, unităților militare, precum și alte bunuri ale persoanelor fizice și juridice;
- e) să fie instruit inițial și continuu.

Potrivit alin. (3) al aceluiași articol, ofițerul de investigații are dreptul să refuze executarea indicațiilor scrise ale procurorului, ale ofițerului de urmărire penală, dacă acestea sunt ilegale sau dacă există circumstanțe reale ce pun în pericol viața și sănătatea ofițerului.

În aceeași ordine de idei, în art. 11 al Legii nr.59/2012 s-a stipulat că ofițerul de investigații are următoarele obligații:

- a) să respecte drepturile și interesele legitime ale persoanei;
- b) să întreprindă, în limitele competenței, toate măsurile în vederea apărării drepturilor și libertăților omului, protecției tuturor formelor de proprietate ocrotite de lege pentru asigurarea securității statului și a ordinii publice;
- c) să execute ordonanțele ofițerului de urmărire penală, indicațiile scrise sau ordonanțele procurorului și încheierile instanței de judecată;
- d) să informeze alte autorități care efectuează activitatea specială de investigații despre faptele ilicite devenite cunoscute, ce țin de competența acestor autorități, și să le acorde ajutorul necesar;
- e) să respecte regulile de conspirație la exercitarea activității speciale de investigații;
- f) să respecte confidențialitatea datelor cu caracter personal care au devenit cunoscute în timpul efectuării măsurii speciale de investigații;
- g) să respecte proporționalitatea dintre dreptul lezat și necesitatea măsurii ce se efectuează [4, art.11, art.12].

Subsecvent, se reiterează că drepturile și obligațiile stabilite pentru ofițerii de investigație poartă o semnificație generală pentru agentul sub acoperire. Iar când abordăm investigația sub acoperire propriu-

zisă, în calitate de măsură specială de investigație, urmează a fi identificat un spectru al drepturilor și obligațiilor particulare ale agentului sub acoperire, dobândite cu ocazia dispunerii măsurii respective de către procuror și desemnarea în calitate de agent a unui ofițer de investigații sau a unei persoane antrenate în acest scop.

Analizând cadrul normativ concludent investigației sub acoperire, nu am găsit o reglementare expresă a drepturilor și obligațiilor speciale ale agentului sub acoperire. Însă, am încercat deducerea acestora, pornind de la reglementările generale ale investigației sub acoperire cuprinse de prevederile art. 136, art. 137 din CPP și art. 30 din Legea nr.59/2012, interpretate în coroborare cu prevederile art. 11 și art. 12 din Legea nr.59/2012.

Printre altele, urmează a fi notate prevederile art. 136 alin. (2) din CPP și art. 30 alin. (2) din Legea nr.59/2012, potrivit cărora investigația sub acoperire se dispune prin ordonanță, în care se vor indica următoarele :

- 1) măsura specială de investigații autorizată;
- 2) perioada pentru care a fost autorizată măsura specială de investigații;
- 3) identitatea atribuită investigatorului sub acoperire, precum și activitățile pe care acesta le va desfășura;
- 4) persoana sau persoanele supuse măsurii speciale de investigații ori datele de identificare ale acestora, dacă sunt cunoscute.

Totodată, potrivit art. 137 alin. (3) din CPP, identitatea investigatorului sub acoperire este cunoscută numai procurorului și poate fi dezvăluită numai cu acordul scris al investigatorului și în conformitate cu Legea cu privire la secretul de stat. Iar, potrivit alin. (4), în cazul în care există pericol real pentru viața și sănătatea investigatorului sub acoperire, precum și în cazurile descoperirii identității acestuia, procurorul îl retrage imediat din misiunea sub acoperire.

Subsecvent, în art. 136 alin. (8) din CPP și art. 30 alin. (8) din Legea nr.59/2012 se relevă că, pentru motive întemeiate, investigatorul sub acoperire poate fi audiat în condițiile Legii cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal.

Astfel, din economia normelor procesuale prenotate, deducem că statutul agentului sub acoperire presupune existența următoarelor drepturi speciale:

- de a lua cunoștință cu ordonanța de dispunere a investigației sub acoperire;
- de a fi informat despre fapta, persoana sau persoanele în privința cărora se dispune investigația sub acoperire;
- instruire inițială și continuă despre scopul, sarcinile și metodele investigației sub acoperire propriu-zise;
- protecția confidențialității datelor cu privire la identitatea reală a investigatorului sub acoperire;

- includere în programul de protecție în condițiile Legii nr. 105 din 16.05.2008 cu privire la protecția martorilor și altor participanți la proces;
- de a refuza executarea indicațiilor scrise ale procurorului, dacă acestea sunt ilegale sau dacă există circumstanțe reale ce pun în pericol viața și sănătatea agentului sub acoperire.

La fel, aceleași prevederi normative prefigurează pentru agentul sub acoperire următoarele obligații speciale:

- de a respecta scopul și sarcinile indicate de către procuror în ordonanța de dispunere a investigației sub acoperire;
- de a nu depăși limitele acțiunilor autorizate prin ordonanța de dispunere a investigației sub acoperire;
- de a pune în totalitate la dispoziția procurorului, care a autorizat măsura specială de investigație, datele și informațiile obținute din investigația sub acoperire;
- de a executa indicațiile scrise ale procurorului în cursul efectuării investigației sub acoperire.

Investigația sub acoperire are trei caracteristici esențiale: secretul (agentul deghizează calitatea sa de polițist sau de terț care activează în colaborare cu poliția); viclenia (agentul construiește un scenariu în scopul de a câștiga încrederea unei persoane sau a unui grup de persoane, în vederea constatării unei infracțiuni sau a acumulării de informații referitoare la o infracțiune); interacțiunea (presupune un contact direct între agent și autorul potențial al infracțiunii).

În opinia profesorului Gheorghită Mateuț, utilizarea investigatorilor sub acoperire este subordonată următoarelor condiții:

- a) să existe indicii temeinice și concrete că s-a săvârșit sau că se pregătește săvârșirea unei infracțiuni;
- b) să privească o faptă care să figureze în lista de infracțiuni conținută de lege;
- c) să fie necesară;
- d) să fie autorizată cu respectarea procedurii legale [6, p. 172].

Sub aspectul principiului legalității și admisibilității probelor obținute în cadrul investigației sub acoperire, conceptul de „agent sub acoperire” implică întrunirea cumulativă a patru elemente:

- a) desemnarea lui potrivit legii;
- b) autorizația procurorului;
- c) durata măsurii speciale de investigație;
- d) loialitate în procesul de efectuare a investigației sub acoperire.

Ultimul element este privit mai mult ca o trăsătură a conduitei agentului sub acoperire pe durata efectuării investigației sub acoperire, care derivă

din buna-credința exercitării drepturilor procesuale și neîncălcarea obligațiilor prestabilite agentului.

Loialitatea în acțiunile investigatorului sub acoperire reprezintă o garanție a admisibilității probelor ce se obțin prin investigația sub acoperire.

Recurgerea la utilizarea în cadrul procesului penal a investigatorilor sub acoperire poate avea loc numai când această activitate trece testul admisibilității prin prisma elementelor și condițiilor relatate supra. În așa mod, procurorul are obligația pozitivă de a aprecia necesitatea acumulării de informații de către investigatorul sub acoperire cu privire la fapta infracțională, ceea ce presupune cercetarea demersului cu privire la autorizarea acestei măsuri speciale de investigație sau, după caz, dacă se dispune din oficiu de către procuror, prin examinarea circumstanțelor de fapt și probatoriului care o justifică. Oportunitatea antrenării agentului sub acoperire se referă la aceea că utilizarea acestora este admisibilă numai dacă recurgerea la acest procedeu de investigare a infracțiunilor este imperioasă și actuală, respectiv - aflarea adevărului în cauza penală nu poate fi îndeplinită pe alte căi alternative.

Admisibilitatea este condiționată și de urgența utilizării agenților sub acoperire, care trebuie efectuată cu promptitudine și diligență, situațiile și condițiile în care se efectuează implică o oarecare urgență. Iar procurorul este acel subiect procesual care exercită controlul asupra situației, dacă datele și informațiile obținute de agentul sub acoperire sunt administrate cu respectarea legislației procesuale și tot el este cel care apreciază caracterul pertinent, concludent și util al acestor date sau informații.

În contextul dat, procurorul, împreună cu conducătorul subdiviziunii specializate pentru efectuarea măsurii speciale de investigație, urmează să identifice persoana potrivită pentru desemnare în calitate de agent sub acoperire, cu informarea și explicarea acestuia a drepturilor și obligațiilor ce i se cuvin, fapt care trebuie să fie consemnat de procuror, conducătorul subdiviziunii specializate și agentul sub acoperire în dosarul special, ținut în conformitate cu art. 21 din Legea nr.59/2012.

Un alt aspect important al investigației sub acoperire îl prezintă dreptul agentului sub acoperire la protecția confidențialității datelor cu privire la identitatea sa reală.

Procurorul are dreptul să cunoască adevărata identitate a investigatorului sub acoperire, cu condiția să respecte secretului profesional [1, p. 42].

Tot el se pronunță de îndată, prin ordonanță motivată, autorizând activitățile desfășurate sau, după caz, retrăgând autorizația acordată, în condițiile legii. Procurorului i se oferă un loc central, atât din perspectiva autorizării recurgerii la această procedură particulară, cât și din cea a controlului utilizării ei [7, p. 10].

Conform art. 137 alin. (3) din CPP, identitatea investigatorului sub acoperire este cunoscută numai procurorului și poate fi dezvăluită numai cu acordul scris al investigatorului și în conformitate cu Legea cu privire la secretul de stat.

Protecția identității investigatorului sub acoperire este asigurată și de Codul penal al Republicii Moldova. Deoarece informația cu privire la identitatea reală a acestuia constituie secret de stat, divulgarea acesteia poate cădea sub incidența art. 344 din Codul penal al Republicii Moldova.

Identificarea drepturilor și obligațiilor atât generale cât și speciale ale agentului sub acoperire este necesară pentru cunoașterea statutului procesual al subiectului respectiv, or, conduita acestuia, atunci când se efectuează măsura specială de investigație, este indisolubil legată și inclusiv determinată de volumul drepturilor și obligațiilor sale procesuale.

Prin urmare, investigația sub acoperire aduce rezultate scontate doar atunci când agentul sub acoperire își cunoaște drepturile sale și ele sunt respectate de către procurorul care a dispus măsura specială de investigație, iar obligațiile agentului sunt îndeplinite în modul corespunzător în conformitate cu scopul și sarcinile indicate în ordonanța procurorului, astfel încât drepturile și interesele legitime ale persoanelor supuse investigației sub acoperire să nu fie încălcate, prevenindu-se, astfel, abuzurile și provocările la comiterea de infracțiuni.

Referințe bibliografice:

1. Bărăscu A.A. *Protecția martorilor - necesitate în combaterea mării criminalități*. București: Etna, 2007. 186 p.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Nr. 122 din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr. 248-251.
3. Dolea Ig. ș.a. *Drept procesual penal*. Ed. a III-a, revăzută și completată. Chișinău: Cartea Juridică, 2009. 784 p.
4. Legea cu privire la activitatea specială de investigații. Nr. 59 din 29.03.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 113-118.
5. Volonciu N. *Drept procesual penal*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1972. 541 p.
6. Mateuț Gh. Investigatorii sub acoperire. Utilizarea lor în timpul actelor premergătoare. Comentariu asupra noilor texte procedurale introduse în Codul de procedură penală prin Legea nr. 281/2003. În: *Dreptul*, 2005, nr.1, p.154-178.
7. Suian M. Unele aspecte privind folosirea investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor. În: *Penal-mente*, 2016, nr.2, p.10-34.